

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Євгенія Олексіївна ЖУКОВА,

*канд. юрид. наук,
докторант Міжнародної Академії
управління персоналом*

Україні у спадок дісталася досить складна ситуація у сфері публічного адміністрування у секторі безпеки і оборони: якщо у демократичних державах Заходу століттями створювалися управлінські та військові еліти з притаманними їм доброчесністю та широким арсеналом методів цивільного та військового управління, то у Радянському Союзі особиста відданість замінювала управлінську компетентність та правосвідомість, і про жодне успадкування управлінських традицій не йшлося. Оскільки значну частину декількох поколінь управлінців різних сфер державної діяльності було фізично знищено або позбавлено волі на декілька десятиліть із заборобою повертатися для проживання у великі міста, така система не могла не породити відсутність управлінської ініціативи і протиправне використання наданих посадових повноважень, шляхом виконання не правових наказів та директив Комуністичної партії Радянського Союзу.

Концептуальні засади радянської парадигми державного управління містили ще деякі елементи, призначення яких полягало у збереженні наявного співвідношення інтересів держави та людини, тобто визнання питань збереження національної безпеки, вирішення економічних проблем, посилення позицій СРСР на міжнародній арені більш важливими, ніж реалізація права громадян на життя, на охорону здоров'я, на особисту недоторканість. Прикладами практичної реалізації такої політики є випробування атомної зброї у 1954 році, щоб з'ясувати, як саме діятимуть військовослужбовці на радіоактивно ураженій території після ядерного вибуху (Тоцькі військові навчання в Оренбурзькій області, або операція «Сніжок» [1]), застосування у 1962 році вогнепальної зброї проти цивільного населення міста Новочеркаськ Ростовської області, яке протестувало проти підвищення цін на продукти харчування, а також інші засоби вирішення завдань державного управління, шляхом спричинення непоправної шкоди життю і здоров'ю громадян. В Україні мали місце більш масштабні приклади геноциду проти українського народу як частина радянської політики у сфері державного управління: голодомор 1932–1933 рр., репресії проти видатних представників інтелігенції тощо.

На підставі вказаного вище можна зробити висновок, що системі управління часів входження Українських земель до складу СРСР було притаманне: а) нехтування принципом гуманізму, знецінення визначених у Конституціях СРСР і УРСР прав і свобод людини і громадянина; б) двоєдиний характер державного управління, в якому поєднувалися реальні владні повноваження єдиної у державі правлячої партії, і похідні від перших повноваження органів влади і місцевого самоврядування, які носили вторинний характер і не могли суперечити волі і рішенням комуністичної партії; в) заорганізованість та фо-

рмальний характер багатьох управлінських процесів, що пояснювалося плановою економікою та відсутністю приватної власності на засоби виробництва і неможливістю внаслідок цього задіяти саморегулятивні механізми ринкової економіки; г) відсутність ефективного зворотного зв'язку між вирішенням важливих питань державної політики і їх схваленням або несхваленням громадянами; г) особливий характер корупції, яка включала невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків не лише за отримання незаконної винагороди, а переважно внаслідок вказівок осіб, які формально не мали права давати вказівки і доручення таким посадовим особам (йдеться про інструкторів комуністичної партії всіх рівнів, керівників обкомів, міськкомів, райкомів та заводських комітетів комуністичної партії, членів Політичного бюро вказаної партії тощо, які могли висловити думку щодо бажаності притягнення певної особи до кримінальної відповідальності за певний злочин, могли визначати їй міру покарання тощо); д) висвітлення діяльності органів державного управління винятково у позитивному ракурсі, зведення будь-яких прорахунків у державній політиці до перегинів на місцях або окремо узятих незначних недоліків. Така система виключала будь-які можливості існування неурядового контролю над сектором безпеки і оборони, який міг би виступити запобіжником стагнації і небажаних змін [2].

Отже, з перших років незалежності перед Україною постало завдання змінити репресивну радянську систему державного управління у секторі безпеки і оборони на більш цивілізовану, притаманну демократичним державам.

Список використаних джерел:

1. Топальський В. А., Хруленко І.П. Військові навчання із застосуванням ядерної зброї на Тоцькому полігоні. Військово-науковий вісник. 2012. Вип. 18. С. 318-327.
2. Shopina, I, Kobets, M., Tarasov, S., «Non-Governmental Control in the Sphere of National Security of Ukraine». Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL 2021). Advances in Economics, Business and Management Research, volume 188, pp. 194-199. URL: <https://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.034>